

ממלכת אשור - ישראל והעמים

הצעה זו עוסקת בנושא הרוחב 'ישראל והעמים', אפשר ללמד זאת בשלב שבו אנחנו לומדים על הכיבוש האשורי, ואפשר ללמד זאת אחרי לימוד הכיבוש הבבלי - ביחידה הבאה.

נבקש מהתלמידים להיזכר ביחסי יהודה או ישראל עם מעצמות האזור, שלמדו עליהם בפרקים קודמים:

1. מי הן המעצמות?
 2. מהו סוג הקשר שנוצר עם המעצמות?
- נסכם על הלוח את סוגי הקשרים הנפוצים בספר מלכים:
- **בריתות אסטרטגיות:** ממלכת ישראל כרתה בריתות עם שכנותיה, לעיתים משיקולים פוליטיים וכלכליים. לדוגמה, הברית עם צור באמצעות נישואי אחאב ואיזבל (מלכים א' ט"ז) - חיזקה את הקשרים הכלכליים עם הפיניקים. קשרי מסחר - שלמה המלך (מלכים א' ט') קשר קשרים מסחריים עם צור (הפיניקים) ועם מצרים. קשרים שאפשרו פיתוח כלכלי נרחב, סחר בין־לאומי ומפעלי בנייה (כגון בית המקדש). *לעיתים, הבריתות עצמן יצרו תלות של ישראל במעצמות האזוריות.
 - **שעבוד למעצמות אזוריות:** ממלכת ישראל נמצאה לעיתים קרובות תלויה במדיניות של מעצמות או ממלכות חזקות, כמו אשור וארם־דמשק, ושילמה מיסים כדי לשמור על יציבות יחסית. כך עשה מנחם בן גדי כשהעלה מיסים כדי לקנות את תמיכת מלך אשור ולהביע את עליונותו של מלך אשור עליו (מלכים ב' ט"ו). חזקיהו (מלכים ב' י"ח), לפני שמרד בסנחריב מלך אשור, החרים את אוצרות בית המקדש ושילם בכסף וזהב לסנחריב מלך אשור כדי להביע כניעה ולעצור את הצבא האשורי מלכבוש את כל הממלכה.
 - **עימותים ומלחמות:** לצד הבריתות, התנהלו מלחמות רבות, בעיקר מול ארם־דמשק (למשל, מלחמות אחאב מול בן־הדד מלך ארם, מלכים א' פרק כ'), וכן עימותים עם ממלכת יהודה, כפי שנראה בתקופת פקח בן רמליהו (מלכים ב' ט"ו). הושע בן אלה כרת ברית עם מצרים וניסה למרוד באשור (מלכים ב' י"ז). מרד שהוביל לחורבן ממלכת ישראל ב־722 לפנה"ס. צדקיהו ניסה למרוד בבבל לאחר שהעלה מיסים לנבוכדנצר (מלכים ב' פרקים כ"ד-כ"ה). ניסיון זה הוביל לחורבן ירושלים ולגלות בבל.

כיצד השפיעו הקשרים עם המעצמות על ממלכות יהודה וישראל?

המקור	מלך יהודה/ מלך ישראל	המעצמה	הקשר: ברית/עימות/ שעבוד	השפעה על הממלכה
מלכים א' ה', פסוקים ט"ז-כ"ה	שלמה (ממלכה מאוחדת)	צור	ברית מסחרית	חיזוק הכלכלה ובניית המקדש.
מלכים א' ט', פסוקים י'-י"ד	שלמה (ממלכה מאוחדת)	צור	ברית מסחרית	קשרי המסחר עם צור המשיכו להתקיים וחיזקו את ממלכת שלמה.
מלכים א' ט', פסוקים ט"ו-י"ז	שלמה (ממלכה מאוחדת)	מצרים	ברית מדינית וקשרי נישואים	חיזוק קשרים דיפלומטיים. השפעה דתית-תרבותית. נשותיו של שלמה הטו את לבבו.
מלכים א' י', פסוקים כ"ח-כ"ט	שלמה (ממלכה מאוחדת)	מצרים	ברית מסחרית	חיזוק הכלכלה. יבוא הסוסים קשור גם בהשפעה רוחנית.
מלכים א' י"ד, פסוקים כ"ה-כ"ו	רחבעם (יהודה)	מצרים	עימות	שישק מלך מצרים שודד את אוצרות המקדש, היחלשות ממלכת יהודה.
מלכים א' ט"ו, פסוקים ט"ז-כ"א	אסא (יהודה)	ארם	ברית/שעבוד	בן הדד מלך ארם מחליש את ישראל, כחלק מהברית שעשה איתו אסא מלך יהודה.
מלכים א' י"ט, פסוקים ט"ו-י"ז	אחאב (ישראל)	ארם	עימות עתידי	ישראל תיענש בידי חזאל מלך ארם.
מלכים ב' ט"ו, פסוקים י"ז-כ"ט	מנחם ופקח (ישראל)	אשור	לחץ וכיבוש	ממלכת ישראל משתעבדת לאשור (בימי מנחם) וצפון הממלכה נכבש (בימי פקח).
מלכים ב' י"ז, פסוקים א'-ו'	הושע (ישראל)	אשור	עימות/כיבוש	מרד, חורבן ממלכת ישראל וגלות עשרת השבטים.
מלכים ב' י"ח, פסוקים י"ג-י"ט	חזקיהו (יהודה)	אשור	עימות/פלישה	כיבוש חלק מערי הממלכה, מצור על יהודה וירושלים.
מלכים ב' כ"ג, פסוקים כ"ח-ל'	יאשיהו (יהודה)	מצרים	עימות/מלחמה	מות יאשיהו בקרב מגידו, היחלשות יהודה.
מלכים ב' כ"ד, פסוקים א'-ב, ז'	יהויקים (יהודה)	בבל	שעבוד	מרד שהוביל להיחלשות נוספת של ממלכת יהודה ושעבודה לבבל.
מלכים ב' כ"ד, פסוקים י'-י"ז	יהויכין (יהודה)	בבל	שעבוד/כיבוש	גלות יהויכין, שעבוד יהודה לבבל.
מלכים ב' כ"ה, פסוקים א'-י"ב	צדקיהו (יהודה)	בבל	עימות/חורבן	מרד וחורבן מוחלט של יהודה והגלייה לבבל.

לאחר השלמת הטבלה, נדון בשאלות:

- איך להגן על ממלכה קטנה מפני צבא כובש חזק כל כך?
- מתי לצאת למלחמה ומתי להימנע ממנה?
- ממה צריך להיזהר המנהיג?
- האם כדאי לכרות ברית עם המעצמה השלטת? או להפך - לכרות ברית נגדה? מיהו בעל ברית מהימן?
- מה הסכנה בקשרים עם מעצמות זרות?